

17. prosinca 1943. NDH – teror i zlo ini etnika u Velikoj župi Dubrava (isto na Hercegovina i okolica Dubrovnika)

Objavio Uredništvo 17. prosinca 2018.

Što se ti e samog broja etni kih žrtava u NDH, on do sada nije još utvr en, jer je tek dio etni kih žrtava evidentiran. To se doga alo zbog jer je veliki broj etnika prešao u jesen 1944. u partizane i ak došao na vode a mjesta partizanskog pokret, te bi otkrivanjem zlo ina došli ti partizani u opasnost. Ako bi netko i htio prijaviti u Jugoslaviji etni ku žrtvu dovodio se u opasnost da i sam strada.

etnici ni u prosincu 1943. godine, nakon odlaska Talijana, nisu odustali od terora i zlo ina nad katolicima i muslimanima. Ve smo pisali ju er, NDH je nakon odlaska Talijana administrativno pripojila ne samo Dalmaciju, ve i dio Konavla Velikoj župi Dubrava, te proglasila pripojenje gradova Kotor i Herceg Novi u Boki kotorskoj istoj župi.

Krajem 1943. godine Velika župa Dubrava nalazila se u teškom politi kom, sigurnosnom i gospodarskom položaju zbog velikog broja etnika, ali i novonastale situacije nakon kapitulacije Italije. Velika župa Dubrava bila je jedna od 22 velike župe na prostoru NDH. Sjedište joj je bilo u Dubrovniku, a djelovala je od 1941. do 1945. godine.

Doga aji koji su se zbili u Italiji ljeta 1943. iz temelja su promijenili prilike u Velikoj župi Dubrava. Pobjedama angloameri ke vojske na kopnu u južnoj Italiji, nakon osvajanja Sicilije, Italija je bila pred slomom. Zra ni napadi angloameri kog zrakoplovstva na talijanske gradove i industrijska postrojenja uvelike su ubrzali slom talijanskih oružanih snaga, koji e se dogoditi po etkom rujna 1943. godine. Slom Italije u Velikoj župi Dubrava nazirao se mnogo prije njezina stvarnog sloma. Ve sredinom 1943, u vrijeme operacija i ofenziva protiv partizana pod imenom Weiss i Schwarz, njema ke vojne snage postupno preuzimaju zapovjedništvo na prostoru Velike župe Dubrava, koji je dotad bio u talijanskoj sferi utjecaja.

etni ki zlo ini u Velikoj župi Dubrava

Ve prije i odlaska Talijana, etni ke postrojbe su vršile sustavni teror i nasilje nad Hrvatima Velike župe Dubrava. Tako o evidac A. Telarevi iz sela Bjelani, star 33. godine, je vidio kako su lokalni etnici, me u kojima je prepoznao Peru Bjelicu, Jovana Pešiku, Dušana Bjelicu, Raka Ili a, Andriju Vujevi a, Radu i Tomu Obrada, Vlahu Šakoti a i Jovana Vujevi a iz Davidovi a, te Spasoju Vujevi a iz sela **Zaseda, uhitili obitelj A. Telarevi a od 26 lanova, me u kojima 4 starca, 3 žene, 5 djevojaka i 10 djece, od kojih su na mjestu ubili dvojicu** i to: S. Telarevi a i njegovu ženu ubili iz puške, a ostale odveli i svezane **bacili u jamu Trusinu**. etnici su svezali i otjerali na Trusinu, te bacili u jamu ove obitelji: obitelj I. Dedovi a od 8 lanova, H. Dedovi a od 7 lanova, obitelj Š. Ze i a od 7 lanova, obitelj H. Ze i a od 4 lana, obitelj H. Ze i a od 6 lanova, obitelj S. Pizovi a od 8 lanova, zatim još 9 osoba iz Prisoja.

U selu Fatnica ubijena je obitelj Prvan, obitelj Priganica, obitelj Be uli , obitelj atovi i još neke. etnici su izabrali oko 80 djevojaka, uveli ih u tamošnju postaju i vršili nad njima nasilje. Ovom nasilju bio je vo a Dmtar Radanovi , trgovac iz Divina, koji je tom prilikom rekao: “Kakva Hrvatska, nema više, što god uhvatimo sve pod nož!”.

U Ljubinju su etnici ubili 17 lanova obitelji Zelentrovi .

Photo: karta NDH s podjelom na 22 Velike župe, Velika župa Dubrava grani ila s Crnom Gorom

S druge strane, etnici su nakon odlaska Talijana, iji su de facto bili saveznik, primali i pomo njema ke vojne komande, koja je nakon kapitulacije Italije zamijenila talijansku vlast i tako er koristila etnike za borbu protiv partizana, snabdijevala ih oružjem, streljivom, hranom, obu om i odje om, a i novcem.

etnici su cijelo vrijeme poduzimali oružane akcije protiv manjih domobranskih jedinica i oružni kih postaja, otimaju i im oružje, a da ne govorimo o etni koj promidžbi i izjavama etni kih vo a protiv NDH i njezina vodstva, pjevaju i uvredljive pjesme o vo ama NDH ak i pred njema kim vojnicima.

etnici, koji su se uz pomo njema kih oružanih snaga slobodno kretali naoružani na prostoru župe Dubrava, provodili su otvoreni teror nad katoli kim i muslimanskim stanovništvom.

Oružane snage NDH na prostoru Velike župe Dubrave bile su nedovoljne, premda je hrvatsko stanovništvo tražilo njihovo povećanje da ih upravo vojska NDH zaštiti od etnika i partizana. Međutim, nakon otvorene naklonosti Talijana, etnici su bili redovito pod zaštitom njemačke komande, slobodno su mogli na prostoru Velike župe Dubrava mobilizirati stanovnike pravoslavne vjere u svoje oružane odrede, i to milom ili silom.

Velike snage etnika na području Velike župe Dubrava

etnici koje oružane snage u istočnoj Hercegovini u drugoj polovici 1943. brojile su 13.631 boraca raspoređena u **dva korpusa, Nevesinjski i Trebinjski, i devet brigada. Za treći, Dubrovački korpus**, nema podataka o broju boraca. Nevesinjski korpus u svom sastavu imao je pet brigada: Nevesinjsku, Konjicku, Mostarsku, 1. i 2. Gatačku (Gacko), sa ukupno 3.768 boraca. Bilo je još 2.295 boraca na području kotareva Nevesinje, Gacko, Konjic i Mostar. Trebinjski korpus sa zapovjednikom Miloradom Vidačem imao je četiri brigade: Trebinjsku, Bilećku, Ljubinsku i Stolačku, sa ukupno 3.412 boraca i još 4.156 boraca na području kotareva Bileća, Trebinje, Gacko, Stolac. U oba korpusa bilo je dakle 7.180 boraca, a na terenu još 6.451 etnik. S obzirom da nema podataka o broju boraca u Dubrovačkom korpusu, a da su kotarevi Gacko, Stolac i Šapljina u drugoj polovici 1943. reorganizacijom velikih župa pripali Velikoj župi Hum, u Velikoj župi Dubrava su etnici koje oružane snage za pravo pripadale Trebinjskom i Dubrovačkom kotaru, za koji ne znamo koliko je imao etnika.

Zločini etnika nastavljaju se i nakon odlaska Talijana

etnici ni krajem 1943. nakon odlazaka Talijana nisu odustali od terora i zločina nad katolicima i muslimanima. Istina, masovnih ubojstava dolaskom Nijemaca više nije bilo, kao što je to bio slučaj od 1941-1943. kada su etnici počinili masovna ubojstva nad Hrvatima katolicima i muslimanima. Ali nisu prestala pojedinačna ubojstva, pljačke, izazivanje i općenito nije prestao etnički teror.

Tako su u rujnu 1943. izmeću sela Lozice i Vrbice (općina Zaton, mjesto Orašac, kotar Dubrovnik) etnici su iz pištolja ubili Emu Zec iz Lozice i Ivana Kobilića iz sela Vrbice, općina Zaton. Njihova mrtva tijela bačena su na put prema Dračama. Kad su njemačke oružane snage napustile **Bileću** i preselile se u **Trebinje**, etnici su ponovno počinili zločine i ubojstva u tom dijelu NDH.

etnici su 27. studenog 1943. zapalili deset domova u selu Predolje (kotar Stolac). Sve kuće izgorjele su do temelja. Seljacima su kuće zapaljene, jer su počinitelji smatrali da vlasnici tih kuća surađuju s partizanima koji su uhitili etničkog vođu Andrića i ubili ga. Nakon toga popaljena su sela Grmljani, Sedlari (kotar Ravno) i Repti (kotar Trebinje). U selu **Repti ubili su četiri žene i jednog muškarca**. Naknadno je iz istog sela odvedeno osam mještana. Svi su obješeni o telegrafske stupove, a 150 žena i djece sprovedeno je u Trebinje. Nestalog Julija Čotija, nadzornika b.b. linije državnih željeznica u mjestu Humu, etnici su ubili 21. listopada 1943. Njegov leš pronađen je 24. listopada 1943. i pokopan u Trebinju.

Što se tiče samog broja etničkih žrtava u Hrvatskoj, on do sada nije još utvrđen, jer je tek dio etničkih žrtava evidentiran, poglavito ukoliko su prešli u partizane, a velika većina jeste. Ako bi netko i htio prijaviti etničku žrtvu dovođio se u opasnost da i sam strada.

Dodatak:

Velika župa Dubrava ustanovljena je 30. lipnja 1941. sa sjedištem u Dubrovniku. Teritorijalno je obuhvaćala kotarske oblasti Bileća, Šapljina, Dubrovnik, Gacko, Ljubinje, Stolac, Trebinje te grad Dubrovnik. Umjesto kotarske oblasti Ljubinje (NN 63/1941). Ood 15. rujna 1941. djelovala je kotarska oblast Ravno (NN 103/1941), dok je Ljubinje imalo status kotarske ispostave, a od 1. ožujka 1943. godine počinje djelovati kotarska ispostava u Janjini ((NN 32/1943).

Ovoj velikoj župi su, nakon pada Italije, pripojeni kotarevi Kotor i Korčula, gradovi Herceg-novi i Kotor (Boka kotorska), upravne općine Lastovo i Babino Polje, te oslobođeni dio upravne općine Konavle-Gruda (NN 245/1943).

Proglašenjem iznimnog stanja u obalnom području od 20. svibnja 1944. obuhvaćena je i Velika župa Dubrava, pa je poslove građanske uprave preuzeo vojni zapovjednik obalnog odsjeka Neretve.

Od 5. srpnja 1944. teritorijalna je nadležnost promijenjena isključivo na područje kotareva Stolac, Čapljinina i Gacko, koji su potom pripadali Velikoj župi Hum. Iako je iznimno stanje na ovom području i dalje ostalo na snazi, 28. ožujka 1945. za poslove građanske uprave imenovan je poseban glavar, te je dodijeljen vojnom zapovjedniku obalnog odsjeka Neretve.